

**ЖЕРГИЛИКТҮҮ ӨЗ АЛДЫНЧА БАШКАРУУ ОРГАНДАРЫНЫН ЭЛГЕ
САПАТТУУ КЫЗМАТ КӨРСӨТҮҮСҮН ИНФОРМАТИКАЛАШТЫРУУ**

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын элге сапаттуу кызмат көрсөтүүсүн информатикалаштыруу азыркы учурда негизги маселе болуп саналат, анткени жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишине маалыматтык-коммуникациялык технологияларды жалпы киргизүү элге сапаттуу кызмат көрсөтүүнүн мүмкүнчүлүктөрү башкаруу технологияларын жакшыртууга, ачык-айкындуулук, маалымат алмашуу, кызмат көрсөтүүлөрдүн деңгээлин жогорулатууга багытталат.

Ачкыч сөздөр: жергиликтүү өз алдынча башкаруу, тейлөө, маалымат-коммуникациялык технология, электрондук айыл өкмөтү.

Информатизация по повышению качества услуг населению органов местного самоуправления является серьезной проблемой, так как внедрение информационно-коммуникационных технологий в деятельности органов местного самоуправления будут направлены в целях улучшения возможностей совершенствования высококачественных технологий, прозрачности и обмена информацией и повышения уровня качества услуг

Service quality of local self-government bodies of the people is a major problem at present because the information of local self-government bodies of the introduction of information and communication technologies to improve the opportunities for high-quality public services management technologies, transparency and exchange of information, improving the quality of services will be directed.

Бүгүнкү күндө жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды пайдалануунун масштабы жетиштүү эмес, алар учурдун талабынан жана чет өлкөлөрдүн практикасынан олуттуу артта калууда. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иш процесстерин автоматташтырууда жана муниципалдык кызматтарды электрондук форматта көрсөтүүдө маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдалануу электрондук өкмөттү (электрондук муниципалитет, электрондук айыл өкмөт) түзүү боюнча мамлекеттик программанын алкагында чечилиши керек.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишине маалыматтык-коммуникациялык технологияларды жалпы киргизүү элге сапаттуу кызмат көрсөтүүнүн мүмкүнчүлүктөрү башкаруу технологияларын жакшыртууга, ачык-айкындуулук, маалымат алмашуу, кызмат көрсөтүүлөрдүн деңгээлин жогорулатууга багытталат.

Электрондук айыл өкмөтү – жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жергиликтүү жамаатка, ишкерлерге, мамлекеттик органдарга маалыматты жана кызмат көрсөтүүнүн маалымат технологияларын колдонуу менен кыска убакытта берүүнүн жана айыл өкмөтүнүн ички жумушун жогорку деңгээлде, эффективдүү аткаруунун жолу

Отчетту жана статистиканы жакшыртуу үчүн айрым айыл өкмөттөрү “Бүркүт” жана “Айыл программасы” деген электрондук чарбалык китепти пайдаланат. Электрондук чарба китебинин болушу жергиликтүү ресурстарды кыйла натыйжалуу пайдаланууга, башкарууга мүмкүнчүлүк берет. Узак мезгил бою жергиликтүү өз

алдынча башкаруунун салыктык базасы жөнүндө маалымдоолор, ошондой эле үй - чарбалары жана калк жөнүндө маалымдамалар кол менен иштетилип келген. Бирок азыркы мезгилде ушул процессти автоматташтырууга жана аны электрондук форматка которууга мүмкүнчүлүк берген бир катар шаймандар бар. «Бүркүт» системасынын артыкчылыктары: маалымат эки тилде: кыргыз жана орус тилдеринде киргизилет жана пайдаланылат; справкалар эки тилде: кыргыз жана орус тилдеринде берилет; системага финансылар боюнча блок(кыймылсыз мүлк салыгы, жер салыгы, экономикалык иш) киргизилген. Жергиликтүү өз алдынча башкаруунун 200 өкүлүн сурамжылоонун алкагында “Бүркүттү” пайдалануу боюнча максаттуу региондордун арасындагы лидер аныкталып, ал Ош облусуна туура келген, бул жерде айыл өкмөттөрдүн 25% ушул системаны пайдаланат, ал эми башка облустар боюнча ушул сыяктуу орточо көрсөткүч 15%ды гана түзгөн. Ошол эле мезгилде Жалал-Абадда сурамжыланган айылдык муниципалитеттердин 2% гана системаны пайдаланат экен. Бул эки себептен улам келип чыгышы мүмкүн:

- 1) айыл өкмөтүнүн кызматкерлери маалымдоо базасына маалымдамаларды сапатсыз же толук эмес киргизишет;
- 2) программа туура эмес орнотулган. Ушул сыяктуу иштерди аткарууга арналган “Тулпар” деген система да бар, бирок ал райондук маанидеги шаарларда гана колдонулат.

Ошондой эле ПРООНдун күчү менен “Электрондук айыл өкмөтү” деген программа иштелип чыккан – бул муниципалдык деңгээлдеги электрондук өкмөттүн компоненттеринин бири катары иштелип чыккан жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун натыйжалуулугун жогорулатууга жана бардык деңгээлдеги мамлекеттик башкаруу органдары менен өз ара аракеттенүүнү жакшыртууга арналган өзгөчө маалыматтык система. 2011-жылдын акырындагы маалымдамалар боюнча республиканын 14 пилоттук айыл өкмөттөрүндө сыноодон өткөн жана 409 айыл өкмөттөрүндө орнотулган.

Бүгүнкү күндүн талабына ылайык электрондук башкаруунун бирдиктүү маалыматтык технологиялар жана ички байланыштын түзүмүн түзүү боюнча иштердин комплекси ишке берүү зарыл. Азыркы учурда бул жумушту турмушка ашыруу иштеп чыгуу мамлекеттин анын ичинде электрондук өкмөттүн негизги иши.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын элге сапаттуу кызмат көрсөтүүсүн информатикалаштыруунун негизги максаттары болуп

- * Мамлекеттик жана коммуналдык кызмат көрсөтүүлөрдүн бирдиктүү порталы
- * Мамлекеттик ишканалар менен жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын электрондук өз ара иштөө системасын бириктирүү
- * Электрондук түрдө мамлекеттик жана коммуналдык кызмат көрсөтүүлөр үчүн колдонулган маалымат системасынын маалымат берүү жана технологиялык өз ара аракеттешүүсүн аныктоо жана тастыктап чыгуу, уникалдуу системасын иштеп чыгуу
- * Бардык эле электрондук долбоорлорду иштетүү үчүн күнү түнү иштөөчө замандын талабына ылайык акысыз маалыматтык жабдыктарды орноштуруу зарыл.

Жогорудагы максаттарды иш жүзүнө ашыруу менен биз мамлекеттик жана коммуналдык кызматтардын бирдиктүү порталы, мамлекеттик жана коммуналдык кызматтарды жана милдеттерди алууга кантип маалыматка кошумча, арыздарды кароо боюнча электрондук маалымат алуу үчүн мамлекеттик кызматтар үчүн талапкерлер электрондук колдонууга, ошондой эле юридикалык жактан маанилүү натыйжа үчүн мүмкүнчүлүк берет. Мындан тышкары, колдонуучу электрондук ага көрсөтүлүүчү тейлөө кызматынын сапаты боюнча пикир алышат. Колдонуучуга берилген коду аркылуу жеке түрдө, же жашаган жери боюнча, почтадан же жакын жайгашкан абоненттерди тейлөө борбору аркылуу маалымат алуу, өзү каалаган кызмат боюнча кызмат көрсөтүүнү ала алат. Жарандарды порталга каттоо жана жеке кабинетин кошуу жол-жобосу жөнөкөйлөтүү үчүн айыл өкмөтүндө абаненттерди тейлөө борборлору

ачылат. Ар бир жаран каттоого туруу үчүн паспортун көрсөтүү же пенсиялык күбөлүк менен жандыруу кодун ала алат. Бул учурда, бардык колдонуучулар, аныктоо жана пароль маалыматты жеке маалыматтарды аныктоо жагы бирдиктүү системасы тарабынан корголот.

Мамлекеттик иштеп жаткан жана өнүгүп келе жаткан жана коммуналдык маалыматтык тутумдарга, ошондой эле башка маалымат системалары орус жарандарына, чет өлкөлүк жарандарга, жарандыгы жок адамдарга жана уюмдар үчүн электрондук түрдө берилген мамлекеттик жана коммуналдык кызматтарды көрсөтүүгө тартылган бирдиктүү технологиялык жана байланыш объектилер маалымат алмашууну камсыз кылуу максатында ошондой эле мамлекеттик маалымат иштеши аналитикалык сыяктуу системасы болуп саналан. Бул бирдиктүү система же мекемелер аралык электрондук өз ара байланыш, электрондук түрдө мамлекеттик жана коммуналдык милдеттери аткарууну, өз ара аракеттенүү системасы төмөндөгү милдеттерди аткаруу үчүн иштелип чыккан жалпы электрондук карта жана порталды колдонуу менен, анын ичинде электрондук түрдө мамлекеттик жана коммуналдык кызматтар менен камсыз кылуу, мамлекеттик жана коммуналдык кызмат көрсөтүү электрондук түрдө алмашуу милдеттерин аткаруу зарыл. Бул жумуштарды иш жүзүнө ашыруу үчүн программалык жана аппараттык каражаттар жана маалымат базалары үчүн татаал болуп саналат. Бул жерде белгилей кетүү керек - колдоонучуга кабар жөнөтүүчүнүн, берилүүчү маалыматтын коопсуздугун камсыз кылуу толугу менен корголгон чөйрө болуп саналат.

Жыйынтыгында аткаруу бийлигинин ишине маалымат системаларын ишке ашыруунун убактысын кыскартат, зарыл болгон кызмат көрсөтүүлөрдү бир маалыматтык мейкиндикке бир тейлөөчүгө бөлүнөт. Кызматтар стандартташтырылган кызмат жана технологиялык чечимдер жеткиликтүүлүк аркылуу IP ички түзүмү чөйрөсүндө өнүгүүсү ишке ашат. Натыйжада элдин ашыкча чыгымдары кыскартылат.

Кыргыз Республикасынын аткаруу бийлик органдары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, мамлекеттик жана коммуналдык мекемелер ыйгарым укуктуу кызмат адамдарынын бир мамлекеттик маалыматтык система менен камсыздоо, маалыматтык-технология жеткиликтүүлүк көп тейлөө борборлору, башка органдар жана уюмдар, алардын маалыматтык системалары жана аралык электрондук өз ара бирдиктүү тутумун пайдалануу менен жана аралык электрондук өз ара аймактык системасы менен кошуу базалык мамлекеттик маалыматтык ресурстарын түзүүнүн жана мекемелер аралык маалыматтык өз ара аракеттенүү менен камсыз болот. Электрондук кол ишенимдин жалпы мейкиндигин түзүүнүн негизги максаты мамлекеттик кызмат жана бирдиктүү критерийлер жана аны түзүүнүн негизинде түзүлгөн күбөлүктөрүнүн жана электрондук кол ачкычтарынын негизинде аралык кызматташууну камсыз кылуу ишеним электрондук кол орток мейкиндикти түзүү аркылуу мамлекеттик кызмат, мамлекеттик башкаруунун сапатын жана натыйжалуулугун жогорулатуу болуп саналат.

Эл аралык укуктун негизги жалпыга таанымал принциптеринин бири – бийлик органдары жана алардын кызмат адамдары, мыйзамда тыюу салынбаган иштерди аткарууга укуктуу болгон жарандардан жана башка жеке адамдардан айырмаланып, жеке аларга мыйзам аркылуу уруксат берилген иш-аракеттерди гана жүргүзүүгө укуктуу экендиги жөнүндө жобо болуп саналат. Аны менен бирге бийлик органдары укук нормалары менен белгиленген компетенциянын чегинде иш алып барышат. Ошондуктан жергиликтүү өз алдынча башкаруунун компетенциясы мүмкүн болгон аракеттерди гана эмес, милдеттүү аракеттерди да аныктайт, анткени, жалпы бийликти ишке ашыруу – бул бир гана укук эмес, ыйгарым укуктуу органдардын милдети да болуп эсептелет.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруунун мыйзам тарабынан белгиленген компетенциясы жана муниципалдык укуктук жөнгө салуу аркылуу жергиликтүү

маселелерди чечүү – бул жергиликтүү өз алдынча башкаруу Айыл жергеси райондук мамлекеттик ишканалар (РМИ) жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын областтык мамлекеттик ишканалар (ОБИ) органдарынын ишинин натыйжасында муниципалдык түзүлүштүн калкы үмүттөнгөн жашоо жыргалчылыгын камсыз кылуу болуп саналат.

Адабияттар:

1. Трансперенси Интернешнл Кыргызстан «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары сунуш кылуучу кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын кантип жакшыртууга болот?»-Б.:2012
2. «Сорос– Кыргызстан» Фондунун «Коомдук башкаруу» программасы «Жарандык коомдун институттарынын мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды башкарууга натыйжалуу катышуусун жана жарандардын таламдарын эсепке алууну кантип камсыз кылуу керек» Бишкек- 2012

Укук-ченем актылары:

3. 2010-ж. 27-июнь Кыргыз Республикасынын Конституциясы. “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө “КР Мыйзамы Бишкек шаары 2011-жылдын 15-июлу (Кыргыз Республикасынын 2012-жылдын 3-августундагы N 149 Мыйзамдарынын редакцияларына ылайык).
4. “Кыргыз Республикасында жергиликтүү өз алдынча башкарууну уюштуруунун негиздери жөнүндө” Жобо.
5. “Кыргыз Республикасынын ченемдик-укуктук актылары жөнүндө” 2009-жылдын 20-июлундагы №241 КР Мыйзамы.
6. 2008-жылдын 21-июлунда “Мамлекеттик социалдык буюртма жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы
7. 2014-жылдын 25-июлундагы “Мамлекеттик жана муниципалдык кызмат көрсөтүү жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын мыйзамы
8. Жергиликтүү өз алдынча башкарууну өнүктүрүү программасы
9. 2013-2017 - жылдар.